

ИЗКАЗВАНЕ

на генералния секретар на Централния комитет на
Българската комунистическа партия ТОДОР ЖИВКОВ
на съпещанието на Политическия консултативен
комитет на държавите – участници в Организацията
на Варшавския договор

Будапеща, 10 юни 1986 година

Уважаеми другарю Председател,

Уважаеми другари,

Времето след съвещанието на Политическия консултативен комитет в София беше наситено със значителни събития, които с нова сила потвърждават извода, че сегашната международна обстановка остава напрегната и опасна. Колкото и да е голямо многообразието на проблемите, пред които е изправено човечеството, и днес над всичко стои проблемът за мира и сигурността.

Навремето Ленин прозорливо предвиди, че с напредъка на революционния процес извършващите се поврати в човешката история ще стават много по-сложни.

- Сега ние сме в такъв именно преломен етап, който поставя пред нас принципино нови задачи.
- Те изискват да се търсят и прилагат нови подходи и решения, да се постигне още по-тясно взаимодействие и сътрудничество между нашите партии и страни.

Ние подкрепяме реалистичния и конструктивен курс на Централния комитет на Комунистическата партия на Съветския съюз и на съветското правителство, инициативите и предложенията на другаря Михаил Горбачов за спасяване на човечеството от война, за обрат към

по-добро в международните отношения и в световните дела, за създаване на такъв международен ред, при който би господствувала не военната сила, а сътрудничеството между народите.

Като подкрепям оценките и съображенията, изложени тук от другаря Михаил Горбачов, и редица мисли и предложения на другите изказали се другари, позволете ми да споделя някои свои мисли и виждания, да разгледам някои постановки, които произтичат от новата ситуация в света.

Първо. При наличието на съвременните ядрени оръжия очевидно трябва да се смята за остаряла представата, че ако срещу нас - социалистическите страни, се предприеме ядрен удар, то нашият отведен удар ще донесе края на империализма. Това е концепция, която ние вече десетилетия развиваме.

Днес обективната действителност диктува друга концепция. В наше време двете системи могат или заедно да съществуват, или заедно да загинат, което означава оцелване или гибел на цялото човечество.

Така е отредила историята.

От тази ситуация в никакъв случай не следва, че можем да изпаднем във фатализъм, да смятаме, че войната е неизбежна. Нищо подобно. В света има достатъчно сили, за да бъде предотвратена ядрената катастрофа.

Сега главното наше оръжие стават политическата борба, политическите решения.

- Това са нашите политически, дипломатически и други ходове и инициативи, работата за спечелване на международната общественост, за активизиране на общественото мнение, на всички фактори, от които зависят мирът и сигурността.

Може ли сега, когато наблягаме на определящото значение на политическите решения, да кажем, че военният паритет не играе съществена роля?

Не. Нещо повече. Именно сега той придобива принципно ново значение. И ние не бива в никакъв случай да допуснем той да бъде нарушен в наша вреда.

За нас паритетът си остава главно направление. Но ние си даваме сметка, че той и в бъдеще ще бъде динамичен. Тук, разбира се, отчитаме, че с това империализмът цели и да ни изтощава.

Второ. Нужна е съвременна концепция за диалектиката на етапа, в който се намираме. Сегашната епоха е епоха на преход от капитализъм към социализъм в световен мащаб. Това е основното, определящото в класовата борба, която се води между социалистическата и капиталистическата система за решаване на въпроса "кой - кого?". Неделимо свързана с нея е и класовата борба, която се разгръща в капиталистическите страни между работническата класа и буржоазията.

Същевременно налице е нова реалност: предотвратяването на термоядрената война придобива главно, приоритетно значение, става проблем на проблемите. Настъпва времето, когато войната става абсурд, както предвиждаше Ленин. При това положение пред нас

стои историческата отговорност да спасим човешката цивилизация. От тази именно гледна точка интересите на всички народи съвпадат, светът трябва да бъде единен. Стремежът към единство пред лицето на общата опасност става глобален проблем.

Всичко това не може да не формира и ново отношение към проблемите на мирното съвместно съществуване между двете системи. Никой не си прави илюзии, че противоборството между тях ще изчезне. Но сега то няма друга разумна алтернатива освен съревнованието, което в съвременните условия означава:

- изключване на войната от живота на човечеството;
- не просто добросъседство и сътрудничество, а политически подход, гарантиращ мир и сигурност за всички страни и народи;
- научно-техническо сътрудничество изключително за мирни цели, за решаване на общочовешки задачи и така нататък.

Трето. Става дума за ликвидиране в кратък срок на нашето изоставане в научно-техническата революция, за постигане на паритет в икономическата област и особено в обществената производителност на труда.

- Не случайно този проблем стана централен на проведените конгреси на нашите братски партии.

- Ние приветствуваме решенията на Двадесет и седмия конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз за ускоряване на социално-икономическото развитие на съветската страна. Даваме широка гласност на всички новаторски действия, които напоследък се предприемат в СССР.

Сега ние, братските страни, отиваме към широки мерки за осъществяване на Комплексната програма за научно-техническо развитие до 2000 година.

- От това, което ще извършим през следващите 15-20 години, зависи развитието на социалистическата система и на проблемите, свързани със съревнованието ни с капитализма.

Всичко това е много добре.

От собствен опит обаче знаем, че при осъществяването на научно-техническата революция възникват много проблеми. Но има един въпрос, който е решаващ. Ако не го видим и осъзнаем, резултатите ще бъдат далеч под очакваните. Имам предвид въпроса за обективните закономерности на нашето обществено развитие, за необходимостта да се съобразяваме с техните изисквания, да превърнем тези закономерности в наш съюзник.

Сред тях основна е ролята на закона за стойността и свързаните с него стоково-парични отношения.

- И досега нашата теоретична мисъл продължава да го подценява. Доскоро изобщо не признаваше, че такъв закон действа в социалистическите условия и с него са свързани стоково-паричните отношения и еквивалентната размяна.

Това нанесе и нанася големи вреди в развитието на нашия строй.

- Това е изключително важен въпрос, който трябва да разгледаме с общи, колективни усилия.
- В закона за стойността и стоково-паричните отношения се кръстосват много проблеми, които дават отражение върху целия възпроизводствен процес, върху неговото управление, върху изграждането и функционирането на самоуправляващите се организации, върху разгръщането на инициативата на стопанските ръководства и трудовите колективи, в това число върху икономическите взаимоотношения между социалистическите страни.
- Не отчетем ли действието на този закон, не направим ли съответните практически изводи за цялостното ни развитие и сътрудничество, то всички програми, които утвърдихме и ще приемем занапред, няма да могат успешно да се провеждат.

Пренебрегвайки закона за стойността, ние сме създали огромна административна надстройка, която аз изхождам от опита на България - трудно раздвижваме в необходимата степен.

- Много държавни и стопански звена на думи възприемат новите подходи, но на практика провалят нашите усилия.

- При тези условия трудовите колективи, социалистическите стокопроизводители са изведени фактически "извън играта" - и в областта на планирането, и в инвестиционния процес, и в търговията и така нататък. Поради това те не могат да изпълняват последователно функциите, които сме им определили като стопани на социалистическата собственост, като истински стокопроизводители.
- Очевидно мерките, които се предприемат, не довеждат до коренни промени.
- Тази надстройка е голямо зло, тя, образно казано, се е превърнала във фабрика за бюрокрация, за бумашина. Тук се коренят и много от злоупотребите.

Във връзка с това нашето ръководство, разглеждайки как започва осъществяването на решенията на Тринадесетия конгрес на партията, констатира, без да бъдем изненадани: партийните комитети подеват новите виждания, идеи и постановки, активизират се. Що се отнася обаче до държавния апарат и стопанските органи, те трудно се раздвижват.

Ето някои от главните, проблемни задачи, които сметнах за нужно свършено накратко да засегна.

Що се отнася до тактическите задачи, за които тук се говори, позволете и аз да се спра на някои от тях.

Особено важно значение придобива засилването на нашата политическа, дипломатическа, информационна и идеологическа работа.

- Според нас, например, усилията за проваляне на американските планове за "звездни войни" следва да продължат и да се разширяват както в дипломатическата сфера, така и чрез политически, информационни и идеологически средства сред широките народни маси. Лозунгът на антивоенните движения за мирен Космос се превръща в обединяваща идея в борбата против милитаризма.
- Необходимо е също да засилим активността си за създаване на солидна обществена подкрепа на нашите предложения в западноевропейските страни, за привличане на все по-широки социални слоеве в борбата за укрепване на мира и сигурността на континента. Спечелването на общественото мнение сега придобива особена важност.
- Що се отнася до Западна Европа, вярно е, че нараства нейната зависимост от Съединените американски щати. Но заедно с това по много въпроси противоречията между тях остават и ние трябва по-умело да ги използваме.
- Във връзка с това правилно е предприемането на нови политически и дипломатически ходове, излизането с нови предложения, разобличаването на стремежа на военнопромишления комплекс на САЩ да превърне Западна Европа в свой ядрен арсенал и заложник.

- Да продължим да работим за засилване на сътрудничеството между Съвета за икономическа взаимопомощ и Европейската икономическа общност, основано на равноправие и взаимната изгода. Целесъобразно би било да обсъдим въпроса за установяване на отношения и с органите на Европейската икономическа общност, които се занимават с проблемите на международната политика. Имам предвид Европейския парламент, Съвета на министрите и други.

Редица нови тактически задачи възникват и във връзка с отношението ни към международното комунистическо и работническо движение, към капиталистическите и развиващите се държави и така нататък.

Нови тактически изводи произтичат и по отношение на борбата за мир. Сега водоразделът в тази борба минава между милионите, съзнаващи необходимостта да се предотврати ядрената катастрофа, от една страна, и шепата заслепени от своите груби класови интереси войнолюбци и техните помагачи - от друга.

- Такава позиция създава възможност за въвличане в борбата за мир на милиони работници и селяни, на интелектуалци, на дребна, средна и дори известна част от едрата буржоазия, на социалистически и социалдемократически партии, на аграрни, либерални и радикални партии, на Движението на необвързаните страни, на реалистично мислещи политически и държавни дейци в капиталистическия свят.

- Назрели са условията да се разшири провеждането на работни срещи на ръководни дейци на комунистическите партии от нашите страни с представители на социалистически и социалдемократически партии в Европа по въпросите на мира, сигурността и сътрудничеството на континента. Правилно е подобни работни срещи да се организират и с представители на други партии - аграрни, либерални и прочие.

Ето това, и по наша оценка, е една съществена насока на нашата тактика на международната арена.

На второ място, нужно е да не допуснем, както и досега, да бъдем въвлечени в конфронтация, когато тя може да се избегне.

- Опитът показва, че от конфронтацията най-много се възползват империалистическите сили.
- От само себе си се разбира, че трябва да направим всичко възможно да не се стигне до конфликт. По всичко личи, че курсът на неоглобализъм, провеждан от ръководството на САЩ, е курс със сравнително дългосрочна перспектива.

Това не означава, разбира се, че когато е необходимо, не трябва да се дава твърд отпор на този агресивен курс, както беше неотдавна, по времето на американската военна провокация срещу Либия, и на съществуващата заплаха срещу Сирия.

- Мерките на Съветския съюз във връзка с тази провокация и с тази заплаха бяха правилни, навременни и ние изцяло ги поддържаме. Това беше ход с голямо политическо значение.

Същевременно, отчитайки главното в нашата работа, не бива да се поддаваме на провокации.

Отношенията между Съветския съюз и САЩ играят и ще играят основна роля в международното развитие. Споделям становището, че трябва да се работи по-активно и с другите страни - както с партньорите на Запад, така и с развиващите се, необвързаните и останалите държави в капиталистическия свят, по-добре да използваме своите възможности за въздействие върху тях, а също върху едни или други политически, културни и други дейци в полза на мирното развитие на света.

Трето. В светлината на нашите основни стратегически концепции, според мен, са нужни нови виждания и подходи в идеологическата работа.

Трябва да кажем, че идеологическата работа, която водим, е ограничена и недостатъчно резултатна.

- Смятам, че бихме могли на друга среща да обсъдим колективно този въпрос.

Подкрепям изказаното тук становище за тероризма, както и за спекулациите на империализма по въпроса за правата на човека.

Във връзка с това навяра е необходимостта да се конкретизира и стане по-настъпателен нашият подход в областта на правата на човека и изобщо в хуманитарната област.

Четвърто. Вярвам, всички сме съгласни, че с оглед на нашите стратегически и тактически задачи би следвало да се върнем отново към работата на Съвета за икономическа взаимопомощ и въобще към нашето икономическо сътрудничество.

- От само себе си се разбира, че сегашното положение в Съвета за икономическа взаимопомощ е огледално отражение на съществуващото състояние на нашето развитие.
- В рамките на СИВ, и въобще в нашето сътрудничество, съществуват сериозни икономически, юридически и бюрократични препятствия.
- Но щом сега говорим за преломен етап и предприемаме мерки за ускоряване на темповете на нашето икономическо развитие, за по-нататъшно интегриране на усилията между нашите братски страни, особено в областта на научно-техническата революция, явно е:
 - че са нужни ново виждане и разбиране за мястото и ролята на Съвета за икономическа взаимопомощ и, което е особено важно - да се стигне до корена на нещата, да се извърши действително преустройство на тази организация.

Смятам, че е ползна практиката, която сме възприели от няколко години, за редовно провеждане на съвещания на секретари на централните комитети, на ръководители и на други компетентни органи за обсъждане на съответни проблеми. Опитът обаче показва, че тази форма не винаги дава желаните резултати. Би било неправилно да се отправя упрек към тези другари и органи. Всички вие разбирате, че главното и водещото в нашата работа са въпросите, по които се изисква предварително политическо решение. А такова решение може да се вземе само — ако се изразим със съвременна терминология — на най-високо равнище.

Позволете, уважаеми другари, да изкажа подкрепата на нашата делегация на документите, които предстои да приемем, на Обръщението за съкращаване на въоръжените сили и обикновените оръжия и на заключителното комюнике.

Както и досега, нашата страна ще продължава да внася своя дял в укрепването на Организацията на Варшавския договор.

След като решихме нашите заседания да се провеждат ежегодно, целесъобразно би било да се договорим това да става в определен период — примерно в края на май — началото на юни, а заседанията на Комитета на министрите на външните работи да се свикват примерно през март и октомври.

Добре би било също така в бъдеще генералният секретар на Политическия консултативен комитет да ни информира за извършената работа в изпълнение на поръчките от предишното ни съвещание.

Завършвайки, искам да изразя сърдечна благодарност на другаря Янош Кадар и на другите унгарски другари за топлото гостоприемство и прекрасните условия за работа.

Благодаря за вниманието.